

Tekst 2

Ook als AI onze teksten schrijft, moeten we zelf blijven leren denken

(1) 'Herschrijf de grondwet als een rap' of 'schrijf een profetie over bitcoin in de stijl van het Bijbelboek Openbaring'. De kans is groot dat je 5 de afgelopen tijd zulke merkwaardige opdrachten bent tegengekomen. De AI-software¹⁾ ChatGPT van technologiebedrijf OpenAI voert dit soort opdrachten succesvol uit. Binnen 10 luttele seconden.

(2) Chatbot²⁾ ChatGPT werd in november 2022 gelanceerd, waarna het internet explodeerde. Het programma genereert werkende 15 computercode voor je. Het geeft je uitleg over kwantummechanica of de filosofie van Kant in de vorm van een sonnet. Het bedenkt een televisie-spotje voor darmflora-vriendelijke 20 kauwgom. Het verbetert je speeches

en schrijft liefdesbrieven – in je eigen stijl, of die van Shakespeare natuurlijk. De mogelijkheden zijn onuitputtelijk.

25 **(3)** Uit de verbazing en het enthousiasme onder AI-experts en taalkundigen wereldwijd blijkt wel dat het niet zomaar de nieuwste techgimmick is. Het is een ingrijpende
30 ontwikkeling, vergelijkbaar met de introductie van de zoekmachine.

Iedereen die ChatGPT heeft uitgeprobeerd, moet zich hebben afgevraagd wat de impact zal zijn.

35 **(4)** Naar één sector ging al direct veel aandacht uit: het onderwijs. Gaan leerlingen voortaan hun huiswerkopdrachten aan ChatGPT voeren? Wat zal het betekenen voor
40 het essay, het klassieke instrument om studenten te toetsen en te leren schrijven en argumenteren? Het blijkt voor studenten buitengewoon

eenvoudig om hun essays door AI te laten genereren. Naar het oordeel van docenten schrijft ChatGPT papers van een vergelijkbaar niveau als die van een doorsnee bachelorstudent. Niet briljant, weinig origineel,
45 maar in wezen niet anders dan wat docenten meestal te zien krijgen. Er lijkt vooralsnog geen duidelijke manier om kunstmatig auteurschap te bewijzen. Wat betekent het voor de

50 toekomst van het onderwijs als studenten schrijfopdrachten kunnen uitbesteden aan AI?

(5) Sommigen leggen het verband met de rekenmachine of Wikipedia.

60 Daarover ontstond immers vergelijkbare paniek. Als we iets verder teruggaan, vinden we zelfs consternatie bij Plato³⁾ over het gebruik van het schrift en de desastreuze gevolgen
65 voor het geheugen. Als deze analogie klopt, is er weinig reden tot fundamentele zorgen. We moeten er

gewoon mee leren werken. De rekenmachine en Wikipedia hebben hoofdrekenen en parate feitenkennis inderdaad aan belang doen afnemen.

70 Geen ramp. Des te meer aandacht voor wiskunde en het interpreteren van feiten.

75 **(6)** Moeten we tekstgenererende AI ook zo zien? Neemt die onnodige routinetaken uit handen, zoals het correct schrijven van teksten, zodat er meer tijd is voor verdieping? Kunnen we in plaats van leren schrijven,
80 studenten vanaf nu niet beter leren 'prompten' (het geven van een opdracht aan AI-chatbots)?

(7) Ik denk dat we hiervoor moeten
85 oppassen. De analogie klopt namelijk niet. Meer dan bij hoofdrekenen of feitenkennis gaat het nu over essentiële menselijke vaardigheden die we niet kunnen uitbesteden. Of liever:
90 die we koste wat het kost moeten willen behouden. Taalvaardigheid behelst namelijk meer dan het vormen van correcte zinnen. Het omvat ook conceptueel begrip,
95 argumenteren, verbanden leggen, creatieve expressie van complexe emoties en gedachten.

(8) Ik merk het zelf keer op keer: je denkt pas helder als je je gedachten
100 op papier kunt zetten. Totdat ze onder woorden worden gebracht blijven het vage kluwen in je hoofd. Het schrijfbambacht en goed taalgebruik zijn onlosmakelijk verbonden met het denkvermogen. Als studenten helder willen leren denken, moeten ze zelf leren schrijven. Het leren 'prompten' is geen vervanging daarvoor.

(9) Natuurlijk, goed met AI werken
110 vereist óók begrip. Maar het is een passievere vorm van denken, die veel van de moeizame geestesarbeid uitbesteedt aan een systeem.

(10) Er staat veel op het spel. Onze
115 democratie is gebaseerd op een
hoogontwikkeld taal- en begrips-
vermogen. Het vereist begrip van
moeilijke concepten als tolerantie,
algemeen belang en rechtsstaat. Het
120 veronderstelt dat burgers vertrouwd
zijn met argumentatie en conceptuele
verbanden.

(11) Het leren hanteren van het
woord is daarom een van de moei-
125 lijkste, maar belangrijkste onderdelen

van ons onderwijs. Zoiets als het
essay, of in bredere zin de
humaniora⁴⁾ die daarop zijn geba-
seerd, blijven noodzakelijk. Daar
130 moet wel een nieuwe vorm voor
worden gevonden. Bijvoorbeeld het
mondeling, of het ter plekke schrijven
van een essay zonder hulpmiddelen.
Wat in elk geval centraal moet blijven
135 staan, is het zélf leren denken en dus
formuleren in taal.

naar: Ariën Voogt

uit: NRC, 15 december 2022

*Ariën Voogt is filosoof aan de Protestantse Theologische Universiteit en
bestuurslid bij stichting Algorithm Audit.*

noot 1 AI: artificiële intelligentie, de mogelijkheid van een machine om menselijke
vaardigheden te vertonen

noot 2 chatbot: een geautomatiseerde gesprekspartner

noot 3 Plato: Griekse filosoof en schrijver

noot 4 humaniora: de studie van taal, geschiedenis en cultuur

Tekst 2 Ook als AI onze teksten schrijft, moeten we zelf blijven leren denken

- 1p 12 “Het is een ingrijpende ontwikkeling” (regels 29-30)
Welk argument voor deze uitspraak staat in alinea 2?
Geef geen voorbeelden.

- 3p 13 “De analogie klopt namelijk niet.” (regels 85-86)
In alinea 5 tot en met 7 staan deze analogie en de kritiek daarop centraal.
Leg uit om welke analogie het gaat, wat volgens alinea 6 de inhoudelijke overeenkomst tussen beide delen van de analogie zou zijn en wat er volgens de auteur van tekst 2 niet klopt aan deze analogie.
Neem de nummers uit onderstaande tabel over en zet je antwoord daarachter.

Het gaat om de analogie tussen ...	(1) en (2)
De inhoudelijke overeenkomst tussen beide delen van de analogie zou volgens alinea 6 zijn dat ...	(3)
De analogie klopt niet, want ...	(4)

- 1p 14 “Het leren ‘prompten’ is geen vervanging daarvoor.” (regels 107-108)
Waarom is leren prompten volgens tekst 2 geen goede vervanging voor leren schrijven?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

- 1p 15 Een kritische lezer zou kunnen beweren dat in alinea 10 nadelen worden overdreven.
Leg uit waarom hier sprake zou zijn van het overdrijven van nadelen.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

- 1p 16 “Wat in elk geval centraal moet blijven staan, is het zélf leren denken en dus formuleren in taal.” (regels 134-136)
Citeer uit zowel alinea 8 als alinea 10 een argument waarom juist het zelf leren denken en formuleren in taal centraal moet staan.
Noteer de alinea-nummers en schrijf per alinea je antwoord daarachter.

- 2p 17 Welke zin geeft de hoofdgedachte van tekst 2 het best weer?
- A De introductie van ChatGPT bewijst dat in het schrijfonderwijs onnodige routinetaken uit handen kunnen worden genomen en er een nieuwe vorm moet worden gevonden voor het leren hanteren van het woord.
 - B Ervaringen met schrijvende AI maken duidelijk dat kunstmatig auteurschap moeilijk te bewijzen valt, maar dat het leren hanteren van het woord wel belangrijk is voor het voortbestaan van onze democratie.
 - C Nu AI teksten voor ons kan schrijven, moeten we ons eens te meer realiseren dat leren denken en formuleren in taal een van de moeilijkste, maar belangrijkste onderdelen van ons onderwijs is.
 - D Tekstgenererende AI schrijft teksten van een vergelijkbaar niveau als die van een doorsnee bachelorstudent en daardoor zal het schrijfonderwijs in de toekomst ingrijpend veranderen.

tekstfragment 2

(1) Hulpmiddelen als ChatGPT gaan niet meer weg en zullen dus hun weg vinden in het onderwijs. Voor sommige opleidingen waarbij schrijven geen kernvaardigheid is, lijkt het logisch dat dergelijke hulpmiddelen een belangrijke rol krijgen, denkt Frank Benneker, informatiemanager Onderwijs aan de Universiteit van Amsterdam. Dat is niet voor alle opleidingen het geval. Maar ook daar waar het maken van een goed betoog belangrijk is, kan generatieve AI helpen dat slimmer te organiseren. Schrijven is daarbij een vaardigheid die niet weggaat, is zijn overtuiging. Hij maakt de vergelijking met het moment dat schaakcomputer Deep Blue won van wereldschaakkampioen Garri Kasparov. “Toen dachten ook velen dat het einde van schaken nabij was. Maar eigenlijk is schaken nog nooit zo populair geweest. Mensen zijn op een andere manier gaan schaken, soms op een veel dieper niveau. Eigenlijk is dit misschien wel een soort uitdaging die we nu ook met talen hebben.”

(2) Er zal in het onderwijs ook veel meer aandacht moeten komen voor mediawijsheid, omdat de algemene beschikbaarheid van generatieve AI het verspreiden van desinformatie en deepfake-beelden makkelijker maakt. Studenten en leerlingen moeten in staat zijn bronnen te controleren op feitelijke onjuistheden en betrouwbaarheid. Erdinç Saçan, docent en onderzoeker bij Fontys ICT: “Je moet altijd kritisch blijven denken. Je kunt dit soort dingen eigenlijk alleen goed inzetten als je ter zake kundig bent. Jij moet de fouten eruit halen.”

naar: Thijs Doorenbosch

in: www.agconnect.nl, 14 april 2023

De auteur van tekst 2 en Frank Benneker, genoemd in alinea 1 van tekstfragment 2, geven allebei hun mening over het gebruik van AI bij het schrijfonderwijs.

- 2p **18** Geef aan of de auteur van tekst 2 en Frank Benneker het uiteindelijk **wel** of **niet** met elkaar eens zijn over het gebruik van AI bij het schrijfonderwijs en leg uit waarom.

Neem de nummers uit onderstaande zin over en zet je antwoord daarachter.

De auteur van tekst 2 en Frank Benneker zijn het uiteindelijk (1) (kies uit: *wel/niet*) met elkaar eens over het gebruik van AI bij het schrijfonderwijs, want ... (2)

In tekstfragment 2 wordt een vaardigheid genoemd die noodzakelijk is bij het werken met ChatGPT. Volgens tekst 2 leer je deze vaardigheid juist door te (leren) schrijven.

- 1p **19** Welke vaardigheid is dat?

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.